Simplification of structures, integration of non-verbal elements, and the rise of emoji grammar.

Multimodal translation significantly transforms grammatical structures as they adapt to new communication environments. Simplified syntax, shortened phrases, conciseness, and integration of non-verbal elements are key characteristics of this process. As digital technologies and artificial intelligence continue to evolve, they will further influence grammatical changes in translation, presenting new challenges and opportunities for translators in the realm of multimodal communication.

REFERENCES

1. Мережко Н. Роль культурних референцій у перекладі англомовних фільмів на українську мову. *Мовознавство.* 2018. Вип. 3 (95). С. 99-105.
2. Франко М. Технічні аспекти кіноперекладу: особливості та виклики. *Мова і культура.* 2019. Вип. 14. С. 89-96.
3. Стилістичні аспекти кінотексту: теорія та практика перекладу / за ред. М. Шаламова, О. Чернівця. Київ: К.І.С., 2019. 236 с.

Ю. М. Суховець (м. Київ)

АНТОНІМІЙНІ ВІДНОШЕННЯ В МІКРОСИСТЕМІ ПРИСЛІВНИКОВИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ СЛОВА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Системність одиниць природної мови передбачає їхні різноманітні зв'язки, що зокрема виявляється в явищах синонімії та антонімії майже на всіх мовних рівнях. Притаманні ці явища й прислівниковим еквівалентам слова – перехідним нарізнооформленим сполученням передусім прийменниково-іменникового походження, які за виконуваними функціями наближаються до прислівникового лексико-граматичного класу слів.

Зважаючи на те, що синонімійним відношенням прислівникових еквівалентів слова ми вже присвячували досить багато уваги [див. 5; 4, с. 199–202, 270–280], у цій розвідці зосередимося на представленні виявлених на зібраному нами матеріалі антонімійних відношень між прислівниковими еквівалентами слова сучасної української мови.

Найпоширенішими є антонімійні відношення прислівникових еквівалентів слова з початковими прийменниковими елементами *без* та *з (із, зі)*, до прикладу: *без апетиту – з (із) апетитом*, *без гонору – з (із) гонором*, *без ентузіазму – з (із) ентузіазмом*, *без запалу – з (із) запалом*, *без крику – з (із) криком*, *без обурення – з (із) обуренням*, *без остороги – з (із) осторогою*, *без осуду – з (із) осудом*, *без поваги – з (із) повагою*, *без презирства – з (із) презирством*, *без пригод – з (із) пригодами*, *без розмаху – з (із) розмаху*, *без страху – з (із, зі) страхом*, *без труднощів – з (із) труднощами*, *без цікавості – з (із) цікавістю*. Порівняймо реалізацію деяких із цих одиниць у контексті: *Раді-радесенькі, що переліт відбувся* ***без*** *надзвичайних* ***пригод***[2]*, делегати мерщій вибралися з аероступи й огледілися* (В. Кобзар) – *До Ґринпойнту доїхали* ***з пригодами****, вийшовши на станції Лорімер* (В. Махно); *Він* [Бистряков] *відпустив Степанову свитку, витер руки об штани, і несподівано* ***без розмаху****, коротко ударив у щелепу* (Брати Капранови) – *Шнейдер якраз збив з ніг свого супротивника і, вишкірившись у посмішці, кóпав його* ***з розмаху****, від душі* (В. Арєнєв). Такі зв'язки

[2] Згідно з нашим поглядом, прислівникові еквіваленти слова можуть «розриватися» атрибутивними й указівними елементами [див. 4, с. 145–153].

ґрунтуються на антонімії власне-прийменників *без* та *з (із, зі)* у функції супровідності, присутності й суміжності [1, с. 118].

Крім того, антонімійні відношення можуть бути виражені за допомогою префікса *не-*, що його містить один повнозначний (іменниковий) елемент у спільнокореневих антонімійних парах прислівникових еквівалентів слова, наприклад: *з (із) довірою – з (із) недовірою*, *з (із) розумінням – з (із) нерозумінням*, *з (із, зі) спокоєм – з (із) неспокоєм*. Порівняймо в реченнях: *Він глянув на неї* ***з розумінням*** (К. Генна, пер. А. Дудченко) – *Толік вперше за час війни вийшов у місто і дивився на людей* ***із*** *якимось* ***нерозумінням****: ні в кого з них немає вдома родичів із розваленими хатами, ніхто не боїться заглядати в телефон* (Є. Кузнєцова).

Особливою в мікросистемі прислівникових еквівалентів слова є взаємодія початкового прийменникового елемента *без* із початковим елементом прислівникового еквівалента слова, яким є прийменниковий еквівалент слова *не без* [див. 3, с. 106], порівняймо: *без зусиль – не без зусиль*, *без причини – не без причини*. Простежмо, як ці одиниці реалізовані контекстуально: *Яга знайшла Гната просто і* ***без зусиль*** *– через Костя* (В. Арєнєв) – ***Не без зусиль*** *я зачинила двері* (Дж. Кауфманн, пер. В. Калини); *Часом посеред ночі Маргарита прокидалася* ***без причини*** *й довго не могла заснути* (К. Нестлінґер, пер. О. Сидор) – *Як у птаха є причина сполошитись і в ластівки полетіти, так і прокляття приходить* ***не без причини*** (Прислів'я 26:2).

Принагідно зауважимо, що початковий елемент *не без* разом із початковим прийменниковим елементом *з (із, зі)* формують синонімійні відношення, як-от у прислівникових еквівалентах слова: *не без гіркоти* ↔[3] *з (із) гіркотою*, *не без гордості* ↔ *з (із) гордістю*, *не без співчуття* ↔ *з (із, зі) співчуттям*. Порівняймо зазначене в кількох реченнях: *Я потай збирала всі новини про Джоан і сприймала їх* ***не без гіркоти****, хоч і вдавала, буцім радію за неї* (С. Плат, пер. О. Любарської) – *В Ольчиному голосі забриніла добре знайома зневага, і Буба* ***з гіркотою*** *усвідомила, що сестра анітрохи не змінилася* (Б. Космовська, пер. Б. Антоняк); *Тося поглянула не мене* ***не без співчуття****, а потім підняла кришку* (К. Ґрохоля, пер. А. Бондаря) – *Жінка* ***зі співчуттям*** *глянула на Ельзу* (К. Генна, пер. А. Дудченко).

На думку А. Колодяжного, прийменник *без*, сполучаючись із заперечною часткою *не*, виражає неповне, обмежене твердження [1, с. 117–118]. Таке значення прийменникового елемента підкреслює своєрідність антонімійних (часткова протилежність) і синонімійних (відтінкова подібність) зв'язків представлених одиниць.

Усі ці три початкові прийменникові елементи прислівникових еквівалентів слова, а саме *без*, *не без* і *з (із, зі)* можуть одночасно формувати антонімійно-синонімійні відношення[4]. На нашому матеріалі ми простежили такі ряди: *без остраху – {не без остраху ↔ з (із) острахом}*, *без проблем – {не без проблем ↔ з (із) проблемами}*, *без сумніву – {не без сумніву ↔ з (із) сумнівом}*, *без успіху – {не без успіху ↔ з (із) успіхом}*. Представимо таку взаємодію на прикладі речень: *Катруся* ***без*** *великого* ***успіху*** *намагається послатися на приказку «про чоловіка*

[3] Синонімійні відношення для зручності сприйняття умовно позначаємо знаком «↔», тоді як тире вказує на антонімійні відношення між одиницями. Фігурні дужки використовуємо для групування одиниць, що перебувають у синонімійних або антонімійних відношеннях. У контекстуальних прикладах між реченнями в усіх випадках послуговуємося тире.

[4] На тісну взаємодію антонімії й синонімії, зокрема у зв'язку з полісемією, вказувала ще Л. Лисиченко [2, с. 100, 109].

і цигана», але її невправні спроби висміюють хлопці (І. Борисюк) – *Двері на той час уже зачинили, обманку витягли з шухляди. Лебідь намагався її розправити –* ***не без успіху*** (В. Арєнєв) – *Свідок брехливий загине, а людина, яка уважно слухає, свідчитиме* ***з успіхом*** (Прислів'я 21:28).

Менш очевидними є антонімійні відношення, утворювані початковими прийменниковими елементами *без* та *у (в)*, до прикладу, в таких парах: *без боротьби – у (в) боротьбі*, *без міри – у (в) міру*, *без потреби – у (в) потребі*, *без роздумів – у (в) роздумах*, *без смутку – у (в) смутку*. Порівняймо в контекстах: ***Без роздумів*** *кидаєш своє тіло на стіни й двері, дереш їх* (Д. Жук) – *Отак* ***у роздумах*** *я й не зчувся, як дістався пасіки, і полегшено перевів подих…* (В. Кобзар); *Ріки виповнюють її звички і рухи, Зігрівають її піском, сіллю та очеретом, Течуть повз неї на Південь* ***без смутку*** *й* [без] *напруги, і повітря над ними гірчить листям і теплим медом* (С. Жадан) – *І лише зорі Літають над нами* ***в смутку*** *й* [у] *тривозі* (С. Жадан)[5].

Водночас так само є можливою синонімійна взаємодія прислівникових еквівалентів слова з початковими прийменниковими елементами *з (із, зі)* та *у (в)*, наприклад: *з (із) очікуванням ↔ у (в) очікуванні*, *з (із) погордою ↔ у (в) погорді*, *з (із) подробицями ↔ у (в) подробицях*, *з (із) рішучістю ↔ у (в) рішучості*, *з (із) розпачем ↔ у (в) розпачі*, *з (із) ясністю ↔ у (в) ясності*. Порівняймо реалізацію деяких одиниць у контекстах: *Решта жінок захоплено бурмочуть і тягнуться до вагітної, яка* ***з погордою*** *оглядає їхні пласкі животи* (Ґ. Френсіс, пер. О. Стукала) – *Лев кошари всі облапав Й ходить* ***у погорді*** *– Призабув щось мою лапу Він* [Косолапий] *на своїй морді* (В. Паранюк); *Чепурун мовчав* ***із*** *якоюсь приреченою* ***рішучістю****, було ясно, що він першим не заговорить, хоч стріляй* (В. Арєнєв) – *Зійшлись на світанку у полі,* ***В рішучості*** *небо й земля* (Т. Лемешко).

Доволі складну синонімійно-антонімійну взаємодію спостерігаємо, коли до одиниць із вищевказаними початковими прийменниковими елементами долучаються прислівникові еквіваленти слова з початковим прийменниковим елементом *без*, як-от: *{без поспіху ↔ з (із) непоспіхом} – {з (із) поспіхом ↔ у (в) поспіху}*, *{без надії ↔ у (в) безнадії} – {з (із) надією ↔ у (в) надії}*. Порівняймо це на прикладі речень: *Ельза звелася на ноги й спокійно,* ***без поспіху*** *рушила до дверей* (К. Генна, пер. А. Дудченко) – *Він* [Махорка] *уже певний час крутив у руках пачку з тютюном, а тепер розгорнув і заходився* ***із*** *підкресленим* ***непоспіхом*** *згортати цигарку* (В. Арєнєв) – *Звісно (додав він* [Віктор] ***з поспіхом****), звісно, я розумію, такий собі аргумент, тут легко можна до чого завгодно договоритися* [...] (В. Арєнєв) – *Паралельно, з номера в номер,* [Марко Вовчок] ***у поспіху*** *перекладає «Таємничий острів» Жуля Верна для журналу* [«Магазин іноземної літератури»] (В. Агеєва).

Отже, мікросистема прислівникових еквівалентів слова багата на різноманітні внутрішні зв'язки на парадигматичній осі, що свідчить про становлення та входження цих одиниць у загальну систему сучасної української мови, підпорядкованість її закономірним процесам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колодяжний А. С. Прийменник: матеріали до лекцій з курсу сучасної української літературної мови. Харків: Вид-во Харківського держ. ун-ту ім. О. М. Горького, 1960. 165 с.

[5] Цікаво зауважити, що такі антонімійні зв'язки простежено у творчості одного автора.

2. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української літературної мови. Семантична структура слова. Харків: Вища школа, 1977. 109 с.
3. Лучик А. Словник еквівалентів слова української мови. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 176 с.
4. Суховець Ю. М. Прислівникові еквіваленти слова сучасної української мови в різностильових текстах початку XXI ст.: дис. … д-ра філософії / Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ, 2024. 414 с. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/29554
5. Суховець Ю. Міжстильові синонімічні відношення між прислівниковими еквівалентами слова. *Український світ у наукових парадигмах*. 2023. Вип. 10. С. 186–192. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/33595

ДЖЕРЕЛА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

6. Агеєва В. Марко Вовчок: вибороти місце в каноні. *Бунтарки: нові жінки і модерна нація* : есеї / упоряд. В. Агеєва. Київ: Смолоскип, 2020. С. 27–55.
7. Арєнєв В. Бісова душа, або Заклятий скарб : повість-фантазія. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 220 с.
8. Арєнєв В. Дитя песиголовців. Колекційне вид. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2018. 308 с.
9. Арєнєв В. Душниця. Вид. 2-ге, виправ. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 152 с.
10. Біблія. Переклад нового світу. Нью-Йорк : Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc., 2014. 1796 с.
11. Борисюк І. Краса, контроль і праця у прозі Наталі Кобринської. *Бунтарки: нові жінки і модерна нація* : есеї / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2020. С. 81–119.
12. Брати Капранови. Забудь-річка. Київ : Нора-Друк, 2016. 544 с.
13. Генна К. Чотири вітри / пер. з англ. А. Дудченко. Київ : РМ, 2023. 598 с. (Великий роман).
14. Ґрохоля К. Я вам покажу! / пер. з пол. А. Бондаря. Київ : Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2010. 392 с. (Сучасна європейська проза).
15. Жадан С. Вогнепальні й ножові. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2012. 160 с.
16. Кауфманн Дж. Кравчиня з Парижа / пер. з англ. В. Калини. Київ : Книголав, 2022. 432 с. (Поліция бестселер).
17. Кобзар В. Буваличі : повість-казка про дітей і батьків. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 60 с.
18. Кобзар В. Запах фіалки. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 143 с.
19. Космовська Б. Буба: мертвий сезон / пер. з пол. Б. Антоняк. Львів : Урбіно, 2011. 224 с. (Прикольна книжка).
20. Кузнєцова Є. Драбина. Львів : Вид-во Старого Лева, 2023. 280 с.
21. Лемешко Т. Полиновий сон : поезії. Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 2012. 136 с.
22. Махно В. Дім у Бейтінґ Голлов : оповідання. Львів : Вид-во Старого Лева, 2015. 176 с.
23. Нестлінґер К. Маргаритко, моя квітко / пер. з нім. О. Сидор. Львів : Урбіно, 2013. 416 с. (Прикольна книжка).
24. Паранюк В. Перли оцапіння : гумористична поема-байка. Львів : Сполом, 2014. 43 с.
25. Плат С. Під скляним ковпаком / пер. з англ. О. Любарської. Львів : Вид-во Старого Лева, 2018. 360 с.
26. Френсіс Ґ. Метаморфози. Нотатки лікаря про медицину та зміни людського тіла / пер. з англ. О. Стукала. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. 320 с.

27. ALMA. 32 історії за лаштунками Могилянки : збірка спогадів / упоряд. О. Жук, Я. Мохончук. Київ : Смолоскип, 2020. 224 с.

К. В. Тарасенко (м. Запоріжжя)

СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА ПІСЕННА ТВОРЧІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Використання автентичних пісенних матеріалів в процесі викладання польської мови є одним із ефективних інструментів формування необхідних компетенцій, зокрема лінгвокультурної. Одним із репрезентативних прикладів такого матеріалу є сучасна польська пісня, яка є не лише джерелом поповнення лексичного складу польської мови, але й відображає ментальні, соціокультурні та історичні аспекти життя польського народу. Лінгвокультурна компетенція, як інтегрована складова міжкультурної комунікативної компетентності, передбачає не лише знання мовних одиниць, але й також розуміння явних та імпліцитних культурних смислів, аксіологічних орієнтирів, моделей поведінки.

Польські пісні є доволі вдалою культурною практикою, яка репрезентує автентичне мовне середовище, і стимулюючи розвиток мовних та мовленнєвих навичок, і сприяючи зануренню в культурний контекст. В процесі вивчення тексту пісень відбуваються взаємодія та взаємозбагачення в аспекті мови, а також міжкультурна комунікація, яка розширює горизонт знань реципієнтів.

Специфіку такого виду комунікації доволі слушно описав відомий музикознавець О. Злотник: «навіть найпасивніший реципієнт відчуває художній вплив, що проявляється у комунікативному полі мистецтва. Слід, залишений в душі особистості виставою або концертом, зберігається, свідомо чи несвідомо запам’ятовується уявлення, музика або слова, переживання або почуття» [1, с. 83].

Ще одним важливим чинником ефективного засвоєння іноземної мови в аспекті міжкультурної комунікації та розвитку лінгвокультурної компетентності є візуалізація навчального матеріалу. Серед найпоширеніших джерел візуального контенту варто відзначити такі платформи як ***YouTube, Facebook*** та ***Instagram***, які особливо актуалізувалися в умовах дистанційного навчання. Саме ці ресурси активно інтегруються в освітній процес, оскільки посилання на них дедалі частіше використовуються на різних освітніх платформах для демонстрації та ілюстрації мовних явищ, сприяючи кращому розумінню й запам’ятовуванню інформації здобувачами вищої освіти.

Бажано, щоб текст пісні, який використовується як дидактичний матеріал у процесі вивчення польської мови, відповідав наступним критеріям. Насамперед пісенний текст може містити мовні конструкції, які притаманні мові сучасного поляка. Цей фактор забезпечує автентичність навчального матеріалу та сприяє долученню здобувачів вищої освіти до автентичного мовного простору.

Важливим критерієм відбору є відповідність тексту вже вивченому граматичному та лексичному матеріалу. Проте допустима наявність певного відсотка нових слів, які можуть бути частиною потенційного словника. Такий підхід стимулює самостійну роботу зі словником та розширює мовленнєві горизонти.

Окрім того, пісенний текст може відображати польські культурологічні реалії, слугуючи джерелом лінгвокраїнознавчої інформації. Назви міст,